

30. Франчук Є. Українська книга і книжкова культура в національній культурі України : проблемне бачення міждисциплінарних досліджень / Є. Франчук // Наук. пр. НБУ ім. В. І. Вернадського. – К., 1999. – Вип. 2. – С. 155–171.
31. Шрайберг Я. «Интеграция библиотек в развивающееся информационное общество : что нас ждет впереди?» / Я. Шрайберг. – М. : Либерия, 2012. – 108 с.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2013

S. P. Kovalchuk

ABOUT THE NATIONAL BOOK IN UKRAINE'S CULTURE IN THE END OF THE 20TH – BEGINNING OF THE 21 CENTURY.

The article is devoted to the main trends and characteristics of the national book in Ukraine's culture in the end of the 20th – beginning of the 21 century. The condition of the book in Ukraine and the main features of its transformation in Ukrainian society in the end of the 20th – beginning of the 21 century is provided. The article regards the influence of different public organizations on the national book development. Characteristics of the national book as an object of science and art are described.

Key words: book, national book, culture, book business.

УДК 929.532:281.93(477.62)“18/19”(045)

О. В. Кригіна

ЧАСТИНА ПЕРША «ПРО НАРОДЖЕНИХ» МЕТРИЧНОЇ КНИГИ ПРАВОСЛАВНОГО НАСЕЛЕННЯ: ІНФОРМАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Стаття присвячена розгляду інформативного потенціалу частини першої «про народжених» метричних книг. Розглянуто виникнення та розвиток метричних книг як частини державної системи реєстрації актів громадянського стану. Проаналізовано законодавчі акти стосовно метричних книг. Особливу увагу приділено даним, які містяться на сторінках метричних книг, що також значно розширює інформаційні властивості джерела. Зазначено, що інформація приміток або записів поряд з метричними записами дає відомості щодо зміни віросповідання окремими особами, фактів всиновлення, припинення шлюбів та ін. Також акцентується увага на традиційних особливостях метричних книг православного населення, що виявилось у шануванні церковних святих та надання їх імен немовлятам.

Ключові слова: метрична книга, метричні записи, інформаційний потенціал, джерельна база, церковне діловодство.

Метричні книги – це публічні акти записів народження, шлюбів та смертей. Попри своє громадянсько-правове значення, вони також були важливим статистичним матеріалом, первинним генеалогічним джерелом, найбільш достовірним із загальної маси родових матеріалів. Контроль за правильним та ретельним веденням метричних книг належав до головних завдань державної влади.

Аналіз ступеня вивченості метричних книг виявив, що дослідження церковних актів розпочалося безпосередньо від часу їх виникнення. Причому головну увагу було зосереджено на метриках православного населення Російської імперії з погляду статистики [1]. Від 30-х рр. ХІХ ст. інтерес до метричних книг значно посилювався, що було пов'язано із

законодавчим регулюванням ведення метричних книг представниками різних віросповідань. Праці цього часу характеризуються розглядом питань культу та права, видання й коментування законів щодо ведення метричних книг. Кінець XIX – початок XX ст. поповнився церковною історіографією зазначеної проблеми. Чимала частина робіт присвячувалась порядку ведення метричних книг та реєстрації актів громадянського стану [2].

Початок XX ст. відзначився виходом праці С. Новосельського [3], предметом якої була побудова повної таблиці смертності. Протягом вказаного періоду найбільш докладно вивчалися дані православних метрик. Після скасування метричні книги певною мірою цікавили дослідників, але до другої половини XX ст. інформація, яку вони несли, так і не стала предметом ретельного вивчення. З середини XX ст. дослідниками розпочато вивчення окремих сюжетів, які пов'язані з метричними книгами. Вивчення метричних книг в цей час характеризується як спробами наукової критики даних метрик, так і розробкою методики обробки цих відомостей. Від 90-х р. XX ст. до початку XXI ст. метричні книги починають вивчатися у кількох напрямках. Найбільш значущими при цьому стали дослідження Д. Антонова та І. Антонової [4], які містять ретельний документознавчий аналіз православних метрик. Автори звернули увагу на значення та інформативний потенціал джерела, його місце серед закордонних аналогів (парафіяльних реєстрів), причини невивченості метрик, історію, діловодство й розвиток формуляра метрик, їх класифікацію та термінологію, функції, кодикологічні особливості двох екземплярів метрик та ін.

Серед сучасних науковців, які займаються вивченням інформативного потенціалу метричних книг, що зберігаються у фондах Держархівів Запорізької, Херсонської, Дніпропетровської та Донецької областей, а також Автономної республіки Крим, слід назвати І. Лимана [5], С. Гузенкова [6]. Сьогодні наукове вивчення метричних книг не припиняється, а навпаки, розвивається за різними напрямками. У зв'язку з цим, постає нагальна потреба у систематизації метричних книг, які зберігаються у держархівах областей, захист метрик від пошкодження і втрати, гідне зберігання джерела як для використання сучасними дослідниками, так й нащадками.

Метричні книги, сповідні відомості та книги реєстрації актів громадянського стану як джерела, що містять найбільш цінну та концентровану інформацію генеалогічного змісту та є загальними для всіх верств населення, досліджено у дисертаційній роботі Н. Лобко [7]. Значна частина робіт сучасних дослідників метричних книг обумовлена регіональною специфікою [8].

Метою даної розвідки є аналіз інформативного потенціалу метричних записів, які містить частина перша «про народжених» метричних книг православного населення, виявлених у фондах Держархіву Донецької області.

Першим світським узаконенням ведення метричних книг вважається указ Петра I від 14 квітня 1702 р. «О подаче в патриарший духовный приказ приходским священникам недельных ведомостей о родившихся и умерших», який засвідчував необхідність реєстрації народжень та смертей у Росії [9, с. 192]. Проте, період систематичного ведення метричних книг започаткували «Прибавления к Духовному регламенту», які з'явилися у травні 1722 р., коли священникам наказувалося вести метричні книги для записів народжених, одружених та померлих [10, с. 707].

У 1724 р. у Синоді був розроблений докладний формуляр метричних книг. Вони мали складатися з трьох частин – про народжених, одружених і померлих. Для кожного з трьох видів записів запроваджувалася єдина форма запису. У першій частині необхідно було зазначити дату народження дитини, батьків новонародженого, дату хрещення й «восприємників» (хрещених батька та матір). Даний формуляр метричних книг окремо не виділяв граfi для запису імені народженого – ім'я дитини записувалося до граfi «У кого

родился». У другій частині фіксувалися імена осіб, котрі брали шлюб, і поручителів (свідків). У третій частині зазначалися імена померлих, дата, вік і причина смерті, ким висповіданий, причащений і де похований. Указ вимагав обов'язкового підпису священників, які проводили обряди: «По вписании, у кого и кто родился, и кто были восприемники, в то самое время показывать и имена священников моливовавших и крестивших; По учинение, по силе указов обыска и по вписании бракосочетавшихся и поручителей или поезжан, в то самое время показывать имена священников, венчавших браки» [11, с. 267]. Укази Петра I та його політика загалом суттєво вплинули на систему метрикації Російської імперії, відігравши вирішальну роль у становленні метричних книг як системи обліку православного населення та підготувавши ґрунт для її застосування у церковній сфері.

У 1806 р. на законодавчому рівні було запроваджено типографські бланки метричних книг (спочатку для консисторських екземплярів), які щорічно замовлялися священнослужителями через своїх благочинних у консисторіях. Подібне нововведення виключало можливість перекручення формуляра метричної книги [12, с. 255]. Але, треба зазначити, що на практиці ручна форма креслення парафіяльних екземплярів існувала ще досить тривалий час. 6 лютого 1831 р. вища влада розпорядилася про виготовлення зразкової метричної книги. Нові форми були височайше затверджені указом Синоду від 28 лютого 1831 р., який також уточнював форми метричних книг, назви окремих граф, вводив роздільну нумерацію за статтю народжених, указував імена та прізвища матері немовляти, також прописом почали зазначати дату події [13, с. 493].

Суттєво оновлена форма метричних книг зі змінами та доповненнями, була затверджена імператором 22 листопада 1837 р. та указом Синоду від 7 лютого 1838 р. «О ведении метрических книг по новым формам». Згідно з вимогами указу, графи дати народження та хрещення об'єднувалися в одну колонку, додавалася графа «Имена родившихся», у відомостях про батьків обов'язково зазначалося віросповідання; колонка про шлюб поділялася на дві: відомості про наречених та їх вік; у частині про померлих також окремо подавалася дата смерті та відомості про померлого. Усі три частини метричної книги доповнювалися окремою колонкою щодо відомостей про священника, який проводив обряди хрещення, вінчання та поховання, а також окрема колонка виділялася для підтвердження подій церковнослужителями та свідками: «Родителям и восприемникам крещаемых младенцев, а также брачившихся, с поручителями предоставляют, буде пожелают, самолично свидетельствовать в церквах верность касающихся до них метрических показаний». Крім того, в указі підкреслювалося значення метричних книг для уряду: «Метрические книги, как важные акты всех состояний, ведены были в исправности» [14, с. 92].

Аналіз метричних книг православного населення, які зберігаються у Держархіві Донецької області з середини XIX ст., показав, що написані вони пізнім скорописом, тому при їх вивченні виникають деякі труднощі. Слід відзначити, що текст складно читати, особливо в метриках раннього періоду. Аналіз метрик православних церков виявив, що метричні книги почали вести на бланках з кінця XIX ст., і священнику залишалося лише правильно їх заповнювати.

Отже, метричні книги православного населення, як і вимагалось на законодавчому рівні, склалися з трьох частин: «про народжених», «про одружених», «про померлих». Кожна із зазначених частин є досить інформаційним джерелом, яке дозволяє виявити: 1) демографічні показники: рівень народжуваності, смертності, шлюбні міграції; 2) факти соціальної історії: структура населення, внутрішні та зовнішні зв'язки мешканців населеного пункту, традиції вибору восприємців, поручителів, локальні групи в межах населеного пункту; 3) аспекти церковної історії: зміна статусу церкви у населеному пункті, склад причту, дотримання духовенством церковних правил, що стосувалися хрещення, вінчання, поховання, та інші аспекти, що можливо відновити за матеріалами метричних книг.

Враховуючи зазначене, звернемо увагу саме на частину першу метричних книг – «про народжених» та зробимо спробу аналізу інформативного потенціалу виявлених метричних записів.

Формуляр метричної книги православного населення частини першої «про народжених» мав наступний вигляд: «Счет родившихся (мужеского/женского пола); месяц и день рождения/крещения; имена родившихся; звание, имя, отчество и фамилия родителей, и какого вероисповедания; звание, имя, отчество и фамилия восприемников; кто совершал таинство крещения; рукоприкладство свидетелей записи по желанию». Наприклад: «№ 1 женского пола; рождение – 1 января, крещение – 3 января; Марья; старокрымский поселянин Георгий Акритов и законная жена его Настасья, оба православные; восприемники: Бахмутского уезда дворянин Владимир Часловский и старокрымская псаломческая дочь девица Ангия Левтерова; священник Андрей Чентуков, псаломщик» [15, арк. 65]. Як бачимо, записи робилися російською мовою.

Законодавство Російської імперії не дозволяло, щоб батьки християнської віри залишали своїх дітей нехрещеними та без відповідного виховання, і, зокрема, щоби православні батьки хрестили своїх дітей в іншу віру. Вік, не пізніше якого батьки повинні хрестити дітей, церковними та громадянськими законами точно не встановлювався. Не відкладати на довгий час хрещення – це був обов'язок батьків, до того ж, дитина не мала померти нехрещеною. Якщо подібне траплялося через необережність батьків, то вони, за церковними правилами, підлягали єпитимії. Суворому покаранню піддавався навіть священник, який дозволив, виявивши недбалість до своїх обов'язків, малюку померти без святого хрещення [16, с. 74]. Аналіз метричних книг грецького населення Донбасу свідчить, що загальна кількість народжених немовлят охрещувалася через декілька днів від народження.

Колонка «Имена родившихся» поряд з іменем, яке давалося немовляті при хрещенні, містить відомості стосовно народження дитини. Саме у цій графі священники зазначали законність народження: «№ 44 женского пола; рождение 22 марта, крещение 24 марта 1895 г.; Мария незаконнорожденная; мать София Харалампиева Кацарань, девица, православная; обряд крещения совершил священник Александр Гусаков с псаломщиком Спиридоном Константиновым» [17, арк. 22]. Записи вказаної графі про народжених православного населення містять також відомості на честь якого святого називали дитину: «Павел – в честь св. апостола Павла, празд. церковью 29 июня (рождение 3, крещение 6 июля 1913 г.)» [18, арк. 51]; «Ольга – в честь св. княгини Ольги, празд. церковью 11 июля (рождение 23 июня, крещение 9 июля 1917 г.)» [19, арк. 37] та ін.

Також у цій графі зазначалися мертвонароджені діти, яких у метричних книгах записували двічі: у першій і третій частинах метрик. Саме тут зазначалося про народження близнят та двійні. Записи народжених близнят відрізнялися лише порядковим номером та восприемниками, які зазначалися окремо для кожної дитини. Наприклад: «№ 38 и № 39, рождение 29 апреля, крещение 2 мая 1917 г. Николай и Иаков (близнецы), крестьяне Курской губернии, Белгородского уезда, Тамаровской волости, слободы Тамаровки Иоанн Петрович Леоненко и законная жена его Гликерия Антонова, оба православные; восприемники: 1) мещанин г. Алешки, Таврической губернии Иоанн Никитин Трутенко и дочь священника с. Николаевского городка Саратовской губернии и уезда Мария Александровна Сюзюмская (девица); 2) Козак Полтавской губернии, Миргородского уезда, Березолуцкой волости того же села Петр Лаврентиович Денисенко и Области Войска Донского Таганрогского округа, поселка Успенского жена крестьянина Анна Димитриевна Приходченко. Священник Орест Жежеленко с псаломщиком Евфимием Журавлевым» [20, арк. 25]. Уся інша інформація (про батьків) була одна на двох. Подібні записи полегшують демографічні дослідження.

Крім того, до цієї колонки священники вносили й інші відомості про малюків.

Наприклад, 24 лютого 1887 р. народився (хрещення відбулося 1 березня) Іоанн (незаконнонароджений), далі у цій графі зазначено: «Отмеченный в сей статье внебрачный Иоанн определением Таганрогского окружного суда от 2 сентября 1904 г. признан законным сыном крестьянина Симеона Георгиева Давыдова и жены его Евфросинии» [21, арк. 81]. Іноді до цієї графі заносилися відомості щодо всиновлення немовлят. Із цього приводу нами знайдено запис про народження 2 травня 1918 р. (хрещення 12 травня) дівчинки Євгенії, батьками якої зазначені міщани м. Маріуполь Іаков (закреслено і написано Іванівна) Салма та Пелагея Васильєва, православні. Поряд зроблено запис про удочеріння дитини на підставі постанови опікунської ради при міському соцзабезі м. Маріуполь від 25 травня 1934 р. [22, арк. 86 зв. 01]. Примітно, що довідка про удочеріння вклеєна до метричної книги безпосередньо на сторінці, де зроблено відповідний запис. За довідкою видно, що дитині були присвоєні прізвище – Салма, ім'я – Євгенія, по батькові – Іванівна. Саме тут також зазначався факт переходу з православної віри до іншого віросповідання. Народжена 21 квітня 1885 р. Пелагея зреклася православної віри у віці 27 років, про що благочинним протоієреєм зроблено такий запис: «Пелагея Диамидовна Кривич, урожденная Гламозда перешла из православия в секту христиан-адвентистов седьмого дня. Указ Екатеринославской духовной консистории от 30 октября 1912 г. за № 28694» [23, арк. 163].

У графі щодо батьків народжених окрім прізвищ та імен обов'язково зазначалося віросповідання. Фіксувався також стан батька: поселяни (значна частина), запасний рядовий, запасний молодший писар, запасний унтер-офіцер, запасний фельдшер, турецькопіддані, відставний матрос та ін. Якщо батько помер, зазначалося – син/донька померлого (ім'я та дата). Зустрічаємо також такі записи: «Не причисленный ни к какому сословию, незаконнорожденный» та ін.

Далі формуляр метричної книги містив відомості щодо восприємників. У хрещенні як немовлят, так і дорослих повинні були брати участь восприємники. Вони відповідали за те, що особа, яка приймала хрещення (якщо доросла) робила це щиро та без примусу; або (якщо немовля) що вона буде вихована у православної вірі. Тому при хрещенні немовлят, а також тих, які через хворобу не могли самі промовити сповідь християнської віри, цей обов'язок виконували за хрещеного восприємники як провідники хрещених у християнському житті. Із давніх часів затвердилося правило призначати при хрещенні двох восприємників – чоловіка та жінку, які брали на себе функції рідних батьків. Якщо на обряді хрещення були присутні понад дві особи, вони могли бути лише свідками, восприємниками вважалася лише одна пара, яку призначали батьки або родичі хрещеного і яка вписувалася, відповідно, до церковних документів.

Обов'язково після кожного запису хрещення дитини та у колонці «Кто совершил таинство» зазначалося особа, яка проводила обряд. Зазвичай це були священник та/або диякон/псаломник/помічник священника. Звичним виконавцем хрещення був священник. Але у крайніх випадках, якщо священника не можна було швидко знайти, будь-який православний християнин міг здійснити хрещення, дотримуючись однієї основної форми хрещення, без інших обрядів та молитвослів. Після такого обряду священник повинен був доповнити хрещення необхідними за чином хрещення молитвами та, головним чином, затвердити його миропомазанням, але вже не повторювати самого обряду (якщо не було сумнівів у правильності його здійснення) [24, с. 74].

У записах православних відсутні підписи іншої духовної особи, яка зазвичай підтверджувала правильність запису помічника. Священнослужителі церков не тільки відправляли треби та заносили інформацію до метричних книг, а й були учасниками подій (батьками, восприємниками, поручителями). Іноді священники до цієї графі також вносили відомості такого змісту: «Умер 1888 г. июля 26 дня». Такий запис зроблено в акті про народження 3 грудня 1887 р. хлопчика Сави. В останній графі формуляра про народжених

повинні були міститися підписи свідків, «рукоприкладство свідателів записи по желанію», які фактично відсутні, можливо, тому, що засвідчення зазначалися за бажанням. Але перегляд метричних книг, наприклад, Соборно-Харлампіївської церкви м. Маріуполь показав, що наявність записів у цій колонці залежала від особи священика. Зазначена колонка містить записи про вірність внесеної інформації та підписи восприємників. Крім того, тут зазначалися підстави, за якими здійснювався запис: «Акт записан со слов восприемников»; «Акт записан со слов отца ребенка»; «По бессрочной паспортной книжке от 12.04.1910 г. за № 63. Акт записан верно (подпис восприемника – *О.К.*)» та ін. Восприємники народженої 4 лютого 1895 р. (хрещення 10 лютого) Агафії були сартанські поселяни Пантелемон Георгіїв Узбаниць та Василиса Аксентієва Малай; акт реєстрації народження їхньої хрещениці перевірили та визнали його вірним – про це свідчить запис, зроблений псаломником Спиридоном Константиновим: «Записи восприемниками прочитаны и признаны ими правильными» [25, арк. 120].

На законодавчому рівні встановлювалося, що будь-який парафіянин під час запису будь-якої події до метричної книги (чи то про нього особисто, чи стосовно члена його родини) мав право по закінченні богослужіння просити священика показати йому, як саме ця подія записана, і якщо знайдено помилки – просити про виправлення. Священнослужителі та причетники для запобігання помилок після треби записували належну інформацію до метричної книги, а потім запрошували присутніх переглянути правильність показань та засвідчити їх у метричній книзі [26, с. 472].

Таким чином, аналіз першої частини метричних книг православного населення «про народжених» дає змогу говорити про значний інформативний потенціал метричних записів, окрім суто статистичних відомостей про кількість народжених. Метричні записи про народжених подають відомості стосовно імен немовлят (часто дітей називали на честь святих), дотримання вимог щодо часу проведення обряду хрещення (через декілька днів після народження), неодмінно зазначалася інформація про батьків та їх віросповідання, а також можна отримати інформацію щодо законності народження дитини, переходу до іншої віри. Для проведення обряду хрещення обов'язковою була наявність восприємників. Наприкінці кожного запису зазначалося ім'я священика, який проводив обряд.

Отже, дослідження метричних книг свідчить про великі інформативні можливості зазначеного джерела. Вивчення широкого кола проблем, які так чи інакше пов'язані з метриками, розкриває їх багатий правовий та науковий потенціал. Крім того, ці відомості необхідно вводити до наукового обігу у поєднанні з іншими джерелами світського та культового характеру. Слід наголосити на необхідності дальшого студіювання й розкриття інформативного потенціалу метричних книг представників різних віросповідань.

Список використаної літератури

1. Буняковский В.Я. Опыт о законах смертности в России и о распределении православного народонаселения по возрастам / В.Я. Буняковский. – СПб., 1866; Журавский Д.П. Об источниках и употреблении статистических сведений / Д.П. Журавский. – К., 1846. – 210 с.; Бессер Л., Баллод К. Смертность, возрастной состав и долговечность православного населения обоого пола в России за 1851 – 1890 годы / Л. Бессер, К. Баллод // Записки Императорской академии наук по историко-филологическому отделению. – Сер. 8. – Т. 1. – СПб., 1887. – 215 с.
2. Барсов Т. Сборник действующих и руководственных церковных и церковно-гражданских постановлений по ведомству православного исповедания / Т. Барсов – СПб., 1885. – Т.1. – 663 с.; Новиков Л.П. Метрики (общие акты состояний) у православных (по ведомствам епархиальному и военно-духовному), инославных, старообрядцев, сектантов, евреев, караимов и магометан: Акты гражданского

- состояния в Царстве Польском: Сб. законоположений, церковных правил, распоряжений, разъяснений и указаний / Л.П. Новиков – СПб., 1907. – 292 с.; Певцов В. Г. Лекции по церковному праву / В. Г. Певцов – СПб., 1914. – 242 с.
3. Новосельский С.А. Смертность и продолжительность жизни в России / С.А. Новосельский – Пг., 1916. – 208 с.
  4. Антонов Д.Н., Антонова И.А. Метрические книги России XVIII – нач XX в. / Д.Н. Антонов, И.А. Антонова. – М.: Рос. гос. гуманит. ун-т, 2006. – 385 с.
  5. Лиман І. Метричні книги як джерело з церковного устрою Південної України другої половини XVIII – першої половини XIX ст. / І. Лиман // Наукові записки: Збірник праць молодих вчених та аспірантів. – Т. 7. – К., 2001. – С. 197–211.
  6. Гузенков С.Г. Метричні книги як джерело з історичної демографії Південної України другої половини XIX – початку XX ст.: Дис. ... канд. іст. наук: 07.00.06 / С.Г. Гузенков. – Запоріжжя, 2005. – 218 с.
  7. Лобко Н.В. Інформаційний потенціал українських генеалогічних джерел та його використання в історичних дослідженнях: Дис. ... канд. іст. наук: 07.00.06 / Н.В. Лобко. – К., 2008 – 438 с.
  8. Терентьева В.М. Метрична книга Покровської церкви с. Манухівка Путивльського повіту за 1917 рік (Частина І. «Про народжених») / В.М. Терентьева // Путивльський краєзнавчий збірник. – Вип. 4. – Суми, 2008. – С. 147–173; Кондратюк Ю.С. Метричні книги Волинської єпархії кінця XVIII – початку XX ст. Особливості формування та ведення / Ю.С. Кондратюк. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>
  9. Полное собрание законов Российской империи [ПСЗ – 1]. – Т.4. – № 1908. – С. 192.
  10. Там само. - Т.6. – № 4022. – С. 699-715.
  11. Там само. - Т.7. – № 4480. – С. 266-267.
  12. Там само. – Т.29. – № 22118. – С. 254-255.
  13. Полное собрание постановлений и распоряжений по ведомству православного исповедания Российской империи [ПСПР]. – Т.1. – № 357. – С. 493-497.
  14. Полное собрание законов Российской империи [ПСЗ-2]. – Т.13. – № 10956. – С. 91-92.
  15. Держархів Донецької області. – Ф.217. – Оп.1. – Спр.9. – Арк. 65.
  16. Певцов В.Г. Лекции по Церковному Праву / В.Г. Певцов – Санкт-Петербург: Типолитография С.-Петербургской Одиночной тюрьмы, 1914. – 242 с.
  17. Держархів Донецької області. – Ф.216. – Оп.1. – Спр.9. – Арк. 22.
  18. Там само. – Ф.209. – Оп.1. – Спр.29. – Арк. 51.
  19. Там само. – Ф.215. – Оп.1. – Спр.36. – Арк. 37.
  20. Там само. – Арк. 25.
  21. Держархів Донецької області. – Ф.214. – Оп.1. – Спр.7. – Арк. 81.
  22. Там само. – Ф.215. – Оп.1. – Спр.36. – Арк. 86 зв. 01.
  23. Там само. – Ф.214. – Оп.1. – Спр.6. – Арк. 163.
  24. Певцов В.Г. Лекции по Церковному Праву / В.Г. Певцов – Санкт-Петербург: Типолитография С.-Петербургской Одиночной тюрьмы, 1914. – 242 с.
  25. Держархів Донецької області. – Ф.214. – Оп.1. – Спр.7. – Арк. 120.
  26. Барсов Т. Сборник действующих и руководственных церковных и церковно-гражданских постановлений по ведомству православного исповедания. / Т. Барсов – СПб., 1885. – Т.1. – 663 с.

Стаття надійшла до редакції 10.01.2014

О. Kryhina

**THE FIRST PART THE PARISH REGISTERS «ABOUT BORN» OF THE
ORTHODOX POPULATION: INFORMATIVE POTENTIAL**

The article discusses the informative potential of the first part the parish register "About Born". The issues of beginnings and development of the parish register as the part of the system of registration of the act of civil status are under consideration in this work. An analysis of legislative acts concerning parish registers. Parish registers fulfilled not only cult but statistical-demographical, judicial, fiscal, scientifically function. In the course of the research the state of its scientific development has been determined, considerable array of archive documents has been introduced to the scientific use. The researcher made an overview of the governmental legislative documents of the Russia Empire as far as metrication of Orthodox and non-Orthodox population is concerned. Special attention is paid to the facts from parish registers that considerably enlarge the information properties of the source. Noted that the information notes or records along with parish registers gives information about changing religious individuals, adoption facts, etc. Also focuses on the traditional customs of the Orthodox population of relative veneration of saints and religious naming their babies names.

The informative potential of parish registers is noted to increase greatly, if we study the church acts coupled with facts from different sources.

Key words: *parish register, informative potential, source.*

УДК 379.85+908 (477.42)

І.М. Кулаковська

КУЛЬТУРНІ ПАМ'ЯТКИ ЖИТОМИРЩИНИ В КУЛЬТУРІ УКРАЇНИ

В статті розглянуто питання значення і ролі культурних пам'яток Житомирщини в розвитку української культури. Популяризація культурних пам'яток шляхом використання їх у туристичній сфері для ознайомлення і пізнання власної культури та культури етносів.

Ключові слова: *культурні пам'ятки, культура, туризм, Житомирщина.*

Сьогодні в українському суспільстві відбувається ряд змін (соціально-культурні, політичні, економічні), які передбачають нове осмислення значення власних національних цінностей. Важливого значення набуло питання збереження, охорони і репрезентації національної історико-культурної спадщини, яка є значимим чинником розвитку держави і виховання нового покоління. Актуалізується проблема розвитку української культури, культурної ідентичності, збереження автентичності етносів, національного самопізнання, самоідентифікації та формування історичної пам'яті. Одним з пріоритетних завдань розвитку держави вбачається розвиток туристичної індустрії як важливої складової не лише туризму, а й культури. Метою даної статті є визначення значення культурних пам'яток в розвитку української культури та культури етносів і популяризацію їх завдяки туристичній сфері.

Питання використання пам'яток культури у тому чи іншому обсязі цього поняття в туристській діяльності порушувалося Ю. Бондарчуком, Я Верменич, В. Вечерським, В. Горбиком, В. Завадою, Д. Кепіним, В. Константиновим, М. Ю. Кострицею, О. Титовою та ін.

Більшість культурологів, істориків, філософів зазначають, що взаємне поєднання матеріальних і ідеальних елементів культури створює те культурне середовище, в якому існує кожен індивід і яке формує його як особистість. Саме культурне середовище прищеплює людині «любов до батьківщини і людства», виховує його пошану до предків і нащадків (турбота про минуле одночасно і турбота про майбутнє збереження цінностей